Bijlage 1: Korte beschrijving stand van zaken per maatregel

Deze bijlage bevat een korte beschrijving van de voortgang van de verschillende maatregelen uit het Herbeleggingsplan Vastgoed Defensie en de vastgoedmaatregelen uit de nota ‘In het belang van Nederland’. Waar nodig is er aandacht voor risico’s en risicobeheersing. Eerst worden de maatregelen behandeld waarover bijzonderheden te melden zijn. Daarna volgt een lijst van maatregelen die op schema liggen en waarover geen bijzonderheden te melden zijn. Ten slotte volgt een lijst van voltooide en vervallen maatregelen.

Regio Den Haag (inclusief afstoting Koningin Beatrixkazerne en CIMIC CoE)
In de regio Den Haag doen zich nieuwe vastgoedontwikkelingen voor. Het betreft hier de eventuele gezamenlijke huisvesting van de AIVD en MIVD evenals de versterking van de veiligheidsketen met het formeren van pelotons van de Koninklijke Marechaussee. Over de verhuizing van de DMO naar de Kromhoutkazerne vindt op zo kort mogelijke termijn overleg plaats met de medezeggenschapscommissie. Door deze ontwikkelingen is het nodig om het beleggingsplan voor de regio Den Haag integraal te herzien. De afstoting van Koningin Beatrixkazerne is één jaar vertraagd.

Het *Civil Military Cooperation Center of Excellence* (CIMIC CoE) is tijdelijk gehuisvest in het voormalige pand van het Instituut Defensie Leergangen (IDL) in Delft. De aanpassingen aan het aangekochte rijkspand in Den Haag nemen meer tijd in beslag dan was voorzien. De verhuizing staat nu gepland voor eind 2016.

Risico’s
De geschetste ontwikkelingen kunnen leiden tot verdere vertraging of minder opbrengsten.

Herbelegging opslag (reductie 20%)
De voorbereiding voor het herbeleggen van opslaglocaties leidt als gevolg van het langer aanhouden van af te stoten materieel tot vertraging bij Ouden Molen en Vriezenveen. De realisatie is nu voorzien in de jaren 2015-2017. Dit levert een reductie van de exploitatiekosten op van € 2,89 miljoen vanaf 2019. De maximale besparing van € 6,45 miljoen wordt pas in 2023 bereikt.

Regio Breda
De herhuisvesting van eenheden in Breda ligt op schema, met uitzondering van de Defensie Paraschool (DPS). De afstoting van de Seeligkazerne Zuid hangt samen met de verplaatsing van de DPS. Er is nog geen volledige duidelijkheid over de wijze van huisvesten van de verschillende para-opleidingen in België en Nederland. Eén gezamenlijke deelopleiding in Schaffen is inmiddels operationeel. Er moet nog huisvesting worden gevonden voor twee andere deelopleidingen.

Risico’s
De definitieve besluitvorming inzake uitplaatsing van deze twee deelopleidingen kan vertraging gaan opleveren. Het overleg met België wordt daarom geïntensiveerd.

Ontwikkeling MEA
De bestuursovereenkomst voor de ontwikkeling van het Marine Etablissement Amsterdam (MEA) is op 5 december 2013 getekend. Het gefaseerd terugtrekken van de defensie-eenheden verloopt volgens planning. De Voorwerf, het oudste gedeelte van het MEA, is overgedragen aan de gezamenlijke projectorganisatie van Amsterdam, het RVB en Defensie, om ingezet te worden voor commerciële exploitatie.

Er loopt nog een onderzoek naar de herhuisvesting van enkele resterende eenheden (onder meer het Dienstencentrum Werving en Selectie). Daarbij worden ook de mogelijkheden van de drie door Defensie aan te houden gebouwen van het MEA betrokken. Het vertrek van de resterende eenheden is mede afhankelijk van de verdere gebiedsontwikkeling. Dit is nog niet voldoende uitgekristalliseerd.

Risico's
Zolang er geen besluit is genomen over de gebiedsontwikkeling en herhuisvesting van de resterende eenheden, is er een risico op vertraging of minder opbrengsten. De beheersing van risico's is belegd in de stuurgroep van de Gemeente Amsterdam, het RVB en Defensie.

Rationalisering Den Helder (incl. Joost Dourleinkazerne Texel)
De herbelegging van diverse gebouwen (kantoren en legering) op de Nieuwe Haven in Den Helder ligt op schema. Hierdoor kan het terrein 'Buitenveld' te Den Helder op korte termijn worden afgestoten. Het beleggingsplan voor de Nieuwe Haven moet verder worden uitgewerkt als gevolg van het besluit de Joost Dourleinkazerne op Texel te sluiten (alleen het oefenterrein wordt aangehouden).

Risico's
Het verder uitwerken van het beleggingsplan voor de Nieuwe Haven vergt de nodige tijd en vormt een risico voor het tijdig kunnen afstoten van de kazernes op Texel en in Doorn.

Herhuisvesting KMar-brigade Noord-Holland/post Den Helder
De KMar-brigade Noord-Holland is in 2014 gedeeltelijk gehuisvest in Den Helder en zal in 2015 gedeeltelijk worden gehuisvest in een gehuurd pand in IJmuiden. Hierna kan de huidige locatie in IJmuiden worden afgestoten. De brigadestaf is nu gehuisvest op het MEA. Nadat de staf van het district Schiphol in 2018 vertrekt van de Koningin Máximakazerne (KMK), zal de brigadestaf samen met de Recherche en Bijzondere Dienst worden gehuisvest in de vrijgekomen ruimte op de KMK.

Afstoten POMS Eygelshoven
De definitieve afstoting van de POMS-site is nog afhankelijk van benodigd milieuonderzoek. Dat onderzoek loopt. Naar verwachting zal de locatie in 2016 worden afgestoten.

Afstoten Instituut Defensie Leergangen
Het Instituut Defensie Leergangen (IDL) is verhuisd naar de tijdelijke locatie op de Seeligkazerne in Breda, totdat de legering- en lesfaciliteiten op de Trip van

Zoudtlandtkazerne gereed zijn (zomer 2016). Het *CIMIC Center of Excellence* is nu nog tijdelijk gehuisvest in het voormalige pand van het IDL totdat de definitieve huisvesting in Den Haag gereed is (eind 2016). Daarna is dit object overtollig voor Defensie en kan het worden afgestoten. Dit betekent een vertraging van één jaar.

Bedrijfsgroep Transport Amsterdam en Militaire Post Organisatie
Het project voor de aanpassing van het pand op Camp New Amsterdam voor de huisvesting van de Werkeenheid Amsterdam van de Bedrijfsgroep Transport en de Militaire Post Organisatie wordt thans uitgewerkt bij het RVB. Het opstellen van een gezamenlijke huisvestingsbehoefte vergde meer tijd dan voorzien, waardoor het project een jaar is vertraagd. De ingebruikname van het gecombineerde onderkomen is nu voorzien voor begin 2017.

Defensie Gezondheidszorgorganisatie (DGO)
De reorganisatie van de Defensie Gezondheidszorgorganisatie (DGO) is nog niet voltooid. Het definitief reorganisatieplan is vertraagd. Hierdoor kunnen de bijbehorende vastgoedmaatregelen ook nog niet worden vastgesteld. Dit leidt tot een vertraging van naar schatting ongeveer twee jaar. Dit betekent dat besparingen pas later worden behaald.

Twee projecten zijn vooruitlopend op de reorganisatie al wel opgepakt. Voor de locaties in Ermelo en Stroe is, naar aanleiding van inspecties door de Inspecteur Militaire Gezondheidszorg (IMG), besloten de geplande nieuwbouw naar voren te halen. De beide projecten bevinden zich in de ontwerpfase.

Risico's
Zo lang het definitief reorganisatieplan DGO niet is vastgesteld, bestaat er een risico op een verdere vertraging van de plannen en de opbrengsten.

Taakstelling verkleining footprint
Het strikter toepassen van de vastgoednormering zal in 2020 en volgende jaren resulteren in een taakstellende exploitatiebesparing van € 13,2 miljoen per jaar. Het te verkleinen gebouwoppervlak op bestaande defensieterreinen bedraagt 440.000 m^2. Dit komt neer komt op acht procent van de vastgoedportefeuille.

Een eerste stap (fase 1) is al gemaakt en betreft eenvoudig te slopen, overtollige gebouwen. Dit levert een vermindering op van bijna 153.000 m^2 en zal in de periode 2016-2018 worden gerealiseerd. Hiermee wordt een besparing bereikt van € 4,6 miljoen per jaar, waarvoor een eenmalige investering benodigd is van € 3,9 miljoen.

De tweede fase wordt in de tweede helft van 2015 uitgewerkt. Deze tweede fase moet leiden tot een vermindering van het gebouwoppervlak met nog eens ruim 287.000 m^2 en een aanvullende besparing van € 8,6 miljoen in de exploitatie. De situatie daarbij is complexer. Er zijn kleine verhuizingen en aanpassingen voor nodig. Dit betekent derhalve ingrijpen op de huidige bezetting van gebouwen en de bedrijfsvoering met als doel een doelmatiger bezetting van de overblijvende gebouwen. De voorbereiding en het overleg met de defensieonderdelen, het CDC en

het RVB vereisen meer tijd dan gepland, waardoor de totale realisatie een kleine vertraging laat zien ten opzichte van de oorspronkelijke planning.

Risico's
Het verder uitwerken van de plannen voor de tweede fase vergt de nodige tijd en vormt daarmee een risico voor het tijdig behalen van de opbrengsten. Dat risico wordt ondervangen door een duidelijke aanvullende taaktelling aan de defensieonderdelen voor die tweede fase.

Verplaatsen AOCS luchtgevechtsleiding en luchtverkeersleiding
De verhuizing van de militaire luchtverkeersleiding van Nieuw-Milligen naar Schiphol-Oost loopt. Het eerste visiedocument is onlangs ondertekend. In 2018 leiden de civiele en militaire luchtverkeersleidingsdiensten samen alle vliegverkeer in het lagere luchtruim vanaf Schiphol. De financiële gevolgen van de verplaatsing van de luchtgevechtsleiding naar vliegbasis Volkel worden nader uitgewerkt.

Risico's
Het verplaatsen van de luchtverkeersleiding en de luchtgevechtsleiding is complex en kost voor de luchtgevechtsleiding meer tijd. Er is daarom een risico op vertraging en meerkosten. Naar verwachting is het geheel op zijn vroegst in 2020 operationeel.

Reorganisatie KMar
Bij de voltooiing van de behoeftestelling informatiegestuurd optreden bij de KMar (Kamerstuk 33 763, nr. 70 van 17 maart 2015) is vastgesteld dat de in de vorige voortgangsrapportage vastgoed verwachte opbrengsten moeten worden ingezet om hogere IT-exploitatie te compenseren. De netto opbrengsten zijn in deze rapportage navenant verlaagd van € 2,10 miljoen naar € 0,13 miljoen per jaar.

Maatregelen op schema
- Reorganisatie militaire muziek
- Afstoten splinterlocaties
- Schuifplan Ermelo
- Herbelegging Leger bij Oldebroek (LBO) en Lkol Tonnetkazerne (LTK) 't Harde
- Afstoting Kamp Nieuw Milligen (KNM) te Uddel
- Herbelegging Oranjekazerne (ORK) te Schaarsbergen
- Herbelegging van De Generaalmajoor de Ruyter van Steveninckkazerne (RVS) te Oirschot
- Herbelegging Ltgen Bestkazerne te Vredepeel
- Afstoten Nassau Dietz Kazerne (NDK) Budel
- Herbestemmen/afstoten post de Peel te Vredepeel
- Reorganisatie NATRES
- Herinrichting Defensiebedrijf Grondgebonden Systemen
- Reorganisatie materieel logistieke eenheden
- Herinrichting munitieketen

Voltooide maatregelen
- Medegebruik Maritiem Vliegkamp de Kooy
- (Mede)gebruik vliegbasis Eindhoven
- Intensiveren gebruik locatie luchtmachttoren Breda

- Herhuisvesten post Breda MTV op de Trip van Zoudtlandtkazerne
- Verplaatsen regiokantoor DVD Zuid naar kantorenlocatie luchtmachttoren
- Herschikken Defensie Materieel Organisatie (DMO) in Den Haag
- Ontkoppeling DMO-bedrijven
- Herbelegging opslag DMO

Vervallen maatregel

- Herhuisvesten eenheden van het District Landelijke en Buitenlandse Eenheden (DLBE) op Kamp Nieuw Milligen (KNM) te Uddel

Bijlage 2: Overzicht opbrengsten exploitatie

Opbrengsten in miljoen €

DO	Maatregel HVD	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Afwijking t.o.v. vorige rapportage
ALG	Regio Den Haag	0,00	0,00	0,00	0,98	0,98	0,98	2,08	2,08	2,08	2,08	2,08	2,08	2,08	Afstoting KBK 1 jaar vertraging
ALG	Regio Utrecht herbelegging KHK	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	Geen
ALG	Herbelegging opslag (reductie 20%)	0,00	0,00	0,12	0,12	0,12	0,89	0,89	0,89	2,89	2,89	2,89	2,89	6,45	Oude Molen en Vriezenveen langer nodig ivm afstoting materieel
ALG	Reorganisatie militaire muziek	0,00	0,00	0,29	0,29	0,34	0,34	0,34	0,34	0,34	0,34	0,34	0,34	0,34	Geen
ALG	Belegging objecten Breda	0,00	0,00	0,00	0,04	0,04	0,04	0,04	0,04	0,49	0,49	0,49	0,49	0,49	Sloop PBP 2 jaar vertraging
ALG	Afstoten diverse splinterlocaties	0,00	0,00	0,00	0,00	0,07	0,51	0,51	0,51	0,51	0,51	0,51	0,51	0,51	Geen
CZSK	Ontwikkelingen MEA	0,00	0,00	0,00	0,00	0,60	0,60	0,60	0,60	4,40	4,40	4,40	4,40	4,40	Geen
CZSK	Marinekazerne Vlissingen	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	Geen
CZSK	Rationalisering regio Den Helder	0,00	0,00	0,00	0,40	2,20	2,30	2,92	2,92	2,92	2,92	2,92	2,92	2,92	Heroverweging Paleis en sloop W'oord beide 1 jaar vertraging
CLAS	Schuifplan Ermelo	0,00	0,00	0,00	0,00	0,80	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00	Geen
CLAS	Herbelegging LBO en LTK te 't Harde	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	Geen
CLAS	Afstoting KNM te Uddel	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	4,30	4,30	4,30	4,30	4,30	4,30	Geen
CLAS	Herbelegging ORK te Schaarsbergen	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	Geen
CLAS	Herbelegging RVS te Oirschot	0,00	0,00	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	Geen
CLAS	Herbelegging Ltgen Bestkazerne te Vredepeel	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	Geen
CLAS	Afstoting NDK te Budel	0,00	0,00	0,00	0,00	5,20	5,20	5,20	5,20	5,20	5,20	5,20	5,20	5,20	Geen
CLAS	Reorganisatie NATRES	0,00	0,00	0,08	0,09	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10	Geen
CLAS	Herinrichting Defensiebedrijf Grondgebonden Systemen	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,10	1,29	1,29	1,29	1,29	1,29	Geen
CLAS	Reorganisatie materieellogistieke eenheden	0,00	0,00	0,00	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	Geen
CLSK	Medegebruik MVKK te Den Helder	0,00	2,20	3,20	3,40	3,40	3,40	2,30	2,30	2,30	2,30	2,30	2,30	2,30	Geen, maatregel voltooid
CLSK	Medegebruik Vlb EHV te Eindhoven	0,00	0,90	0,90	0,90	0,90	0,90	0,90	0,90	0,90	0,90	0,90	0,90	0,90	Geen, maatregel voltooid
CLSK	Intensivering gebruik Luchtmachttoren te Breda	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	Geen, maatregel voltooid
KMar	Herbestemming/afstoting post De Peel te Vredepeel	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	Geen
KMar	Herhuisvesting post Breda op TVZ-kazerne te Breda	0,00	0,00	0,00	0,00	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	Geen, maatregel voltooid
KMar	Herhuisvesting post brigade NH/post Den Helder	0,00	0,00	0,00	0,00	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	Geen
KMar	Afstoting KBK en herhuisvesting op PKC en FKAZ te Den Haag	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	Geen (zie regio Den Haag)
KMar	Herhuisvesting eenheden DLBE van de KNM te Uddel	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	Geen, maatregel vervallen, zit nu in IGO KMar
KMar	Herhuisvesting ME/BE-peloton district Zuid in regio Eindhoven	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	Geen (zie NDK Budel)
CDC	Ontwikkelingen Enschede (CCoE en DCHR)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,10	1,10	1,10	1,10	1,10	1,10	1,10	1,10	Vertraging ontmanteling
CDC	Afstoting POMS Eygelshoven	0,00	0,00	0,00	0,00	2,70	2,70	2,70	2,70	2,70	2,70	2,70	2,70	2,70	Geen
CDC	Afstoting IDL te Den Haag	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,70	1,70	1,70	1,70	1,70	1,70	1,70	Vertraging 1 jaar tgv tijdelijke gebruik door CCoE
CDC	Bedrijfsgroep Transport Amsterdam en Militaire Post Organisatie	0,00	0,00	0,00	0,30	0,30	0,30	0,30	0,90	0,90	0,90	0,90	0,90	0,90	Geen
CDC	Verplaatsing regiokantoor DVD Zuid naar Luchtmachttoren	0,00	0,00	0,00	0,00	0,60	0,60	0,60	0,60	0,60	0,60	0,60	0,60	0,60	Geen, maatregel voltooid
CDC	Huisvesting DGO gezondheids- en tandartscentra	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	Geen
CDC	Herbelegging Instituut Defensie Geneeskundige Opleidingen	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2,20	2,20	2,20	2,20	Vertraging planvorming
DMO	Herschikking DMO in Den Haag	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	Geen, maatregel voltooid
DMO	Ontkoppeling DMO-bedrijven	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	Geen, maatregel voltooid
DMO	Herbelegging opslag DMO	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	Geen, maatregel voltooid
DMO	Herinrichting munitieketen	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,24	1,94	1,94	1,94	1,94	1,94	1,94	1,94	Geen
	Subtotaal HVD	0,00	3,10	4,69	6,92	18,95	26,80	30,32	35,32	42,76	44,96	44,96	44,96	48,52	
	Subtotaal vorige rapportage	0,00	3,10	4,69	6,92	20,05	30,22	32,77	37,77	48,52	48,52	48,52	48,52	48,52	
	Verschil t.o.v. vorige rapportage	0,00	0,00	0,00	0,00	-1,10	-3,42	-2,45	-2,45	-5,76	-3,56	-3,56	-3,56	0,00	
DO	**Maatregelen 'In het belang van Nederland'**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**Afwijking t.o.v. vorige rapportage**
ALG	Taakstelling verkleinen footprint	0,00	0,00	0,00	-0,20	-0,20	1,00	2,50	5,00	8,20	13,20	13,20	13,20	13,20	Vertraging sloop (+ 1 jaar)
CZSK	Sluiting Joost Dourleinkazerne te Texel	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,60	0,60	0,60	0,60	0,60	Vertraging maatregelen Den Helder
CLSK	Afstoting kamp AOCS Nieuw Milligen	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2,00	2,00	Fout in vorige rapportage gecorrigeerd
KMar	Reorganisatie KMar (IGO, LTC, PTTC)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,09	-0,60	0,13	0,13	0,13	0,13	Bijgesteld aan de hand van DMP-A
	Subtotaal IHBVN	0,00	0,00	0,00	-0,20	-0,20	1,00	2,50	4,91	8,20	13,93	13,93	15,93	15,93	
	Subtotaal vorige rapportage	0,00	0,00	0,00	-0,20	1,00	2,50	5,60	8,80	15,90	15,90	17,90	17,90	17,90	
	Verschil t.o.v. vorige rapportage	0,00	0,00	0,00	0,00	-1,20	-1,50	-3,10	-3,89	-7,70	-1,97	-3,97	-1,97	-1,97	
	Totaal	**0,00**	**3,10**	**4,69**	**6,72**	**18,75**	**27,80**	**32,82**	**40,23**	**50,96**	**58,89**	**58,89**	**60,89**	**64,45**	
	Totaal vorige rapportage	0,00	3,10	4,69	6,72	21,05	32,72	38,37	46,57	64,42	64,42	66,42	66,42	66,42	
	Verschil t.o.v. vorige rapportage	0,00	0,00	0,00	0,00	-2,30	-4,92	-5,55	-6,34	-13,46	-5,53	-7,53	-5,53	-1,97	

Legenda: [oranje gearceerd] = lagere opbrengst dan in vorige rapportage